

Literatuur voor miljoenen. De meesterwerken van Koch en Kluun. Een satire

Altijd wanneer ik de trein mis dood ik de tijd in de stationsboekhandel. Ik blader wat in de boeken en soms koop ik er één voor in de trein of voor thuis. Zo ook vorige week. De trein reed net voor mijn neus weg en ik begaf me naar de boekwinkel. Bij de entree – ik *kon* er gewoonweg niet omheen lopen – stond de tafel met de top-tien van de best verkochte literatuur van dit moment. Op de nummers één en twee lagen *Zomerhuis met zwembad* van Herman Koch en *Haantjes* van Kluun.

Ik keek even of de kassajuffrouw niet keek en even bladerde ik deze boeken door. Ze boeiden me meteen. Ik begreep nu waarom miljoenen Nederlanders deze boeken kochten. Ik wilde daar ook bij horen! Maar het was het einde van de maand en mijn salaris was op dus helaas kon ik deze boeken nog niet aanschaffen. Met een licht gevoel van leegte liep ik daarom naar de trein die inmiddels was binnengekomen en staarde door het glas.

Groot was mijn vreugde toen ik de volgende dag op mijn werk *Outlook* opende en ik een mail tegenkwam van de redactie van *De waarheidsvriend*, met het verzoek of ik twee boeken wilde bespreken. *Deze* twee boeken! 'Niet alleen in het algemeen maar vooral met het oog op de vraag wat deze boeken en hun hoge lezersaantal zeggen over de tijdgeest'. Ik bespreek deze meesterwerken natuurlijk graag en wil best een nootje over de tijdgeest toevoegen! Parijs is wel een mis waard! Nadat een paar dagen later de boeken bij mij op de mat lagen, kon het grote lezen gratis en voor niks beginnen!

Allereerst pakte ik - vanwege het werkelijk schitterende kaft: een stethoscoop op rode achtergrond - Herman Koch's *Zomerhuis met zwembad*. Als ervaren lezer vermoed je hier meteen minstens zes dubbele bodems: niet zozeer in het zwembad als wel in de titel. Ik had het voorrecht Koch al te kennen van tv. Hij speelde ooit met nog twee man en een vrouw – die de koffiejuf en tiepmiep was – wekenlang een satire – ik word oud want de naam van dit meesterwerk ben ik kwijt - over het leven op kantoor. En waar tegenwoordig alles even banaal en dom is, was dit een staaltje van vooroorlogse hoogstaandheid, zeg! Ik heb me geen minuut verveeld. Maar nu terug naar het boek want daar gaat het hier om. Ook zonder bekendheid als tv-personality was Koch natuurlijk doorgebroken als schrijver. Talent komt *altijd* bovendrijven.

Zomerhuis met zwembad gaat over een huisarts die een bloeiende praktijk heeft. Hij is een liefdevol waarnemer van de mens en vooral van de mens in zijn hoedanigheid van patiënt. Als een moderne Albert Schweizer ziet hij vol mededogen zijn patiënten. Hij ziet pure schoonheid in de lelijkheid van zijn zich uitkledende patiënten. Hij diagnosticeert feilloos hun ingebeelde ziektes en kwaaltjes. Hij weet precies hoeveel mensen hij moet doorverwijzen naar de specialist: niet te weinig want dan vallen er doden en niet te veel want dan ziet de specialist de huisarts - nog meer dan hij dat al deed- als een *loser*. Waar tref je nog zo'n arts, vandaag de dag?

Als de dokter toe is aan een welverdiende vakantie, gaat hij met vrouw en dochters naar Frankrijk. Hij ontmoet daar één van zijn patiënten, een gevierd acteur met diens vrouw en nog enkele andere gasten. De acteur nodigt de dokter uit om samen vakantie te vieren en dat doen ze rondom het zomerhuis met zwembad: de meest intelligente lezers krijgen nu wellicht voor het eerst een vermoeden van de betekenis(sen) van de volmaakt cryptische titel van ons boek!

De beide dochters van de dokter zijn dol op zwemmen in – de lezer raadt het al - het zwembad. De acteur en een andere mannelijke gast draaien tijdens dit zwemmen als bonobo's rond deze - minderjarige - dochters en dan, tijdens een strandhappening, wordt één van de dochters verkracht. *Whodunnit?* Dat is de grote vraag van dit boek. Onze Albert Schweizer wordt vanaf dit moment – zo kenden we hem nog niet! - een wrekende *Nemesis* van het onrecht dat zijn dochter is aangedaan. Hij vermoedt dat de acteur de dader is, en wanneer deze bij hem op consult komt, ontdekt de dokter bij hem een begin van kanker. De dokter maakt vervolgens opzettelijke fouten en mede daardoor overlijdt de acteur al spoedig en aldus is gerechtigheid geschied! Ziehier de *apothose* van dit klassieke meesterwerk en de *katharsis* van deze moderne Sophocles.

Terecht sprak de pers van 'een meesterlijke plotbouwer' (Trouw) en 'de beste Nederlandse roman die ik in maanden heb gelezen' (NRC). Terecht lezen miljoenen Nederlanders dit boek.

Bijna nog beter – het kan haast niet maar toch is het echt zo! – is Kluuns *Haantjes*. Dit boek gaat over Creative & strategic marketingagency *Merk in uitvoering* en haar medewerkers, waar de ik-persoon er één van is. De Amsterdamse *Gay Parade* is op komst en dat biedt voor

dit bureau en haar medewerkers de mogelijkheid om snel geld te verdienen. Onze sympathieke en grappige *crew* bedenkt een plan, nl. om een roze versie van alle landenvlaggen die bij de parade betrokken zijn te gaan ontwerpen met een bijbehorend shirt. Het plan wordt uitgewerkt en aldus gaan onze hetero-haantjes met de halve haantjes van de homo-beweging aan de gang om hun slag te slaan. Uiteindelijk blijkt echter dat er al een dergelijk product op de markt is en flopt het hele plan. Ze kunnen hun producten niet kwijt en een diepe tragiek en strijd bevangt al deze mensen sindsdien. Zie hier een plot waar die van Tolstoi's *Oorlog en vrede* geheel bij verbleekt.

En dan de stijl! Hoe briljant en invoelend is de moderne mens hier door Kluun getypeerd. Het boek is doorspekt met geciseleerde woorden als 'creativitybooster', 'one time only opportunity', 'young potentials', 'product- en marketresearchmanagers' en 'lachwekkend goed gesoigneerde sportschoolnichten' die hun 'target' proberen te halen.

Kluun heeft zelf een tijdje een dergelijk bureautje gehad: als dit boek niet autobiografisch is dan weet ik het niet meer. Dat zie je heel vaak bij grote schrijvers. Immers: 'An unhappy childhood is a writer's goldmine!'

We mogen Kluun - samen met Koch - wel hartelijk feliciteren. Het zij ze van harte gegund dat hun boeken zelf ook 'opportunities' zijn geworden! Dat hebben ze verdiend!

Wanneer je als eenvoudig recensent dergelijke werken - slechts bij benadering natuurlijk - probeert samen te vatten of - al is het maar - onder het oog van de lezer te brengen, wat kun je dan beter doen dan hen zelf te citeren. Daarom zal ik heel eerbiedig de Grote Schrijver Kluun - de Kern Rakend - citeren:

'We waren meesters is het presenteren van verpakte stront' (16).

Helaas heeft Kluun ook nog een bloedserieus boekje geschreven na het overlijden van zijn vrouw. Hierin zoekt hij naar God. Ik zag Kluun bij Pauw en Witteman. Toen deze heren hem met ijzersterke atheïstische argumenten te lijf gingen over dit vrome boekje, wist hij zich slechts stamelend te verdedigen: hij vond dat Pauw en Witteman zich eens open moesten stellen voor het geloof en dat ze zelf eigenlijk net dogmatische ouderlingen waren. Maar goed, iedereen maakt wel eens een misser, zelfs grote schrijvers doen dat. Het zij Kluun vergeven. Wat *blijft* dat zijn de boeken als *Haantjes*! En niet te vergeten ons *Zomerhuis met zwembad* van Koch! Hier geen flauw moralisme of karaktervorming, zoals je dat vroeger zo stuitend had met schrijvers als J.B. Schuil of Diet Kramer of W.G. van de Hulst. Gelukkig hebben we die moralistische spruitjeswalmen ver achter ons gelaten en kunnen we nu restloos genieten van de *fun* van onze beide *celebrities*! Met een beetje geluk - dat wensen we ze toe - kunnen ze van hun verdiende geld wel een *Zomerhuis met zwembad* aanschaffen inclusief een ren met *Haantjes*. Toktok!

Dr Ewald Mackay

Herman Koch, *Zomerhuis met zwembad*, Anthos, Amsterdam, isbn 978 90 414 1559 2
Kluun, *Haantjes*, Podium, Amsterdam, 2011, isbn 978 90 5759 444 1